

Технике објективног вредновања

Тестови знања

♦ **Појам** – Теоријску подлогу за објективно мерење резултата мисаоног рада дала је психологија у 19. веку, а понајвише су томе допринели Бине и Симон својом скалом интелигенције. То је, у ствари био један од првих тестова опште интелигенције који је масовно примењен. Чини га низ задатака чија је сложеност усклађена са узрастом. Ипак, објективно мерење уводе у наставу, почетком 20. века, Торндајк и Стоун, а двадесетих година МекКол разрадио је *неформални објективни тест* (може да га припреми сваки наставник) и *стандардизовани тест* (припремају га посебни стручњаци) који се отада широко примењују у наставној пракси. Сврха теста је да квалитативне одлике изрази количински, тј. да буде мерни инструмент за особину коју желимо да меримо.

Треба разликовати тестове знања од тестова интелигенције. Првима се проверава резултат ученика у настави, а другима ментална способност. У тестовским задацима треба да се налазе оне врсте операција које су битне за особину коју желимо да измеримо. Интелигенција се не мери задацима у којима претеже знање као што се знање не сме мерити задацима у којима превагу има интелигенција.

♦ **Одлике** – Тест знања за наставну употребу чини низ питања из обрађених наставних садржаја на која

ученици одговарају само једном речју, заокруживањем или подвлачењем тачног одговора. Наставнику остаје само да сабере тачне одговоре. Субјективност је потпуно искључена. Састављање тестовских питања је врло осетљив и сложен посао, јер од квалитета питања зависи да ли ће се тестом остварити постављени циљ. Одлике ваљаног теста су:

1. ваљаност (валидност),
2. поузданост,
3. објективност,
4. дискриминативност,
5. обухватност,
6. економичност,
7. употребљивост.

Тест је ваљан (валидан) ако заиста садржи питања којима можемо да измеримо жељену особину. Примера ради, не може се задацима у којима је карактеристично меморисање података измерити ученикова способност да размишља или да учено градиво практично примени. Свака од ове три сврхе (памћење, размишљање, примена) захтева друкчије задатке.

Поуздано је оно тестовско питање на које ће исти ученик исто одговорити ма колико пута и ма када био тестиран. Тест је поуздан ако ученик, након одређеног времена, приликом следећег тестирања, на иста питања (значи на исти тест) исто одговори као и приликом претходног тестирања под условом да је ниво његовог знања остао исти (ништа ново из тестиране области није научио, а од онога што је знао ништа није забо-

равио). То значи да питања треба да буду прецизна и доследна. Тест не може да буде ваљан (валидан) ако истовремено није и поуздан. Обрнуто не важи, јер тест може бити поуздан иако није ваљан (валидан). Тест је ваљан ако искључи неке сталне чиниоце који се морају искључити (на пример, искључи задатке памћења ако желимо да меримо способности размишљања), а поуздан ако искључи променљиве чиниоце (преписивање, галама, психичка неприпремљеност) који утичу на коначан исход.

Објективност је одлика која се код теста унапред подразумева. Објективан је онај тест који сви оцењивачи оцене истим бројем бодова.

Унапред је утврђено колико који одговор носи бодова (предвиђен је број бодова и за потпуне и непотпуне одговоре). Да би тест био објективан, питања треба да буду разумљиво формулисана, а то значи да их сви ученици, који знају градиво, схвате на исти начин.

Дискриминативан је онај тест који има осетљиву скалу којом се могу измерити различите количине жељене особине. Није дискриминативан тест у којем сви ученици исправно реше све задатке, а исто тако није дискриминативан ни онај тест у коме су сви задаци изузетно тешки па ни најбољи ученик не може да реши ни половину задатака. Значи њиме није измерена разлика у количини знања међу ученицима. Дискриминативан тест треба да омогући испољавање читаве скале знања.

Тест је економичан ако омогућује рационалан утрошак времена и материјала, а такав ће бити ако су

питања добро припремљена и ако је тестовски материјал унапред умножен, ако су пропратна објашњења јасна и кратка.

Употребљивим се сматра тест са питањима на која ученик може да одговори брзо, кратко и јасно. Такви тестови се могу брзо прегледати и бодовати.

♦ **Типови тестова** – За проверавање резултата наставе постоји неколико основних типова тестова. То су тестови:

1. присећања и допуњавања,
2. алтернативних одговора,
3. вишеструког избора,
4. придавања.

Тест присећања намењен је за проверавање знања чињеничног материјала. То је такав тип теста у коме ученици треба да се присете податка који је у задатку изостављен и да га додају на одговарајућем месту (Вођа Првог српског устанка био је _____).

Тест алтернативних одговора је дихотомијске природе. У тесту (задатку) је дата нека тврдња, а ученик треба да се определи да ли је она тачна или није. Треба да заокружи или подвуче једну од две алтернативе "да" или "не", односно "тачно" или "погрешно". Овакав тип теста није много препоручљив, јер не омогућује да се провери суштинско знање. Осим тога, и они ученици који не знају градиво могу случајно да заокруже праву алтернативу па тако наставник добија нетачну слику ученичког знања.

Тест вишеструког избора је такав тест у коме је на одређено питање дато више различитих одговора, а само је један потпуно тачан. Остали су, у мањој или већој мери, непотпуни или погрешни. Задатак је ученика да подвуче или заокружи онај који је тачан. Овим типом теста успешно се мери не само познавање података, што је случај са присећањем и допуњавањем, него и учениково размишљање. Њиме се може објективно измерити резултат учениковог рада.

Тест придавања садржи две или три колоне тврдњи. Задатак је ученика да запази који су подаци из једне колоне у некој смисленој вези са подацима из друге и да то, на одговарајући начин, означи. Овакав тип теста може се еластично применити ради утврђивања способности ученика да сагледају везе и односе међу појавама. Тврдње у колонама треба да су казане врло кратко, јасно и прецизно.

♦ **Вредности теста.** – Тест омогућује да се резултат наставног процеса провери објективније, потпуније и поузданије него што се то може постићи усменим и писменим проверавањем (писмени задаци, писмене вежбе). Испитивање тестом је економично и брзо, а преглед и свођење резултата се обавља лако, једноставно и брзо.

♦ **Слабости теста.** – Тест није погодан за потпуније образлагање ставова. Њиме се не могу мерити богатство и лепота језика и стила. Неки аутори тврде да се тестом првенствено проверава знање чињеница, а

много мање способност размишљања. Ову примедбу треба узети са резервом, јер се добро састављеним тестовским питањима може постићи много више од обичне репродукције података. Приговор да тест омогућује ученицима да погађају одговоре делимично је оправдан. Међутим, добрим распоредом одговора ова опасност се може свести на минимум. Састављање теста захтева добру стручност, познавање тестовске технике и доста времена.

♦ **Врсте тестова према постављеном циљу.** – Зависно од циља чијем остваривању служе, тестови могу бити дијагностички, прогностички, инвентарни, ревизиони, кратка питања.

Дијагностичким тестом се утврђују основне слабости у систему знања ученика. Циљ је да се оне отклоне и ученику омогући да даље напредује. Дијагностичким тестом се проверава знање међусобно независних података. (Ученик може познавати рељеф, али не и хидрографију Југославије).

Прогностичким тестом наставник настоји да унапред предвиди успех ученика из неког предмета или групе предмета.

Инвентарним тестовима наставник стиче увид у знања ученика на почетку школске године да би сагледао празнине у знању ученика и створио основу за савлађивање предвиђеног програма.

Ревизионим тестовима се редовно проверава општи успех ученика из неког предмета. Пошто је реализован део програма, наставник жели да провери степен усво-

јености наставне грађе па за ту сврху користи ревизионе тестове.

Тест кратких питања (десет до петнаест) примењује се у току наставе да се сагледа да ли су ученици савладали предметну наставну целину (тему). Овај тест се не најављује унапред.